

Katja Schneidtová

Nezvládneme to

Dobrovoľníčka pomáhajúca utečencom
vysvetľuje, prečo utečenecká kríza
preťažuje Nemecko

SPIEGEL Bestseller

Vydavateľstvo
Spolku slovenských spisovateľov

Katja Schneidtová

Nezvládneme to

Dobrovolníčka pomáhajúca utečencom vysvetľuje,
prečo utečenecká kríza preťažuje Nemecko

SPIEGEL Bestseller

Text © 2016 by Katja Schneidt

First published as „Wir schaffen es nicht“ by Katja Schneidt.

© 2016 by riva Verlag, Muenchner Verlagsgruppe GmbH, Munich, Germany.
www.rivaverlag.de. All rights reserved.

Translation © 2017 by Iva Vranská Rojková

Slovak Edition © 2017 by Vydavateľstvo Spolku slovenských spisovateľov,
spol. s r.o., Bratislava

e-mail: vsss@stonline.sk; <http://www.vsss.sk>

Realizované s pomocou dotačného fondu Ministerstva kultúry SR

VYDAVATEĽSTVO SPOLKU SLOVENSKÝCH
SPISOVATEĽOV, spol. s r. o.

Z nemeckého originálu Katja Schneidt: *Wir schaffen es nicht*, riva Verlag,
Münchener Verlagsgruppe GmbH, Mníchov, 2016

Preložila: Iva Vranská Rojková

Zodpovedná redaktorka: Jana Tomášová

Obálku navrhla: Jana Satková

Sadzba: Jana Satková

Tlač: P+M Turany

Prvé vydanie

Printed in Slovakia

ISBN 978-80-8202-001-7

1. kapitola

Ako to môžeme zvládnuť?

Keď sa ma spýtali, či chcem napísať knihu o situácii s utečencami v Nemecku, nepotrebovala som dlho rozmýšľať. Prirodzene, že som chcela! O tejto téme treba povedať tak veľa dôležitého, podeliť sa o toľko poznatkov.

Nálada v Nemecku medzičasom kolíše medzi neotrasiteľným „Zvládneme to!“ a „Pomoc! Čaká nás zánik Nemecka!“ – a oboje je vzdialené realite.

Pomoci utečencom som sa venovala už v deväťdesiatych rokoch, keď počas vojny v bývalej Juhoslávii začali do Nemecka v húfoch prúdiť utečenci. A venujem sa jej ešte aj dnes.

Bývam v stredohesenskom mestečku a máme tu popri príjmacom zariadení prvého kontaktu, ktoré je situované v bývalých kasárňach americkej armády, aj tri veľké obecné ubytovne pre ľudí žiadajúcich o azyl. K tomu treba prirátat' aj viaceré menšie obecné ubytovne, ktoré sú rozmiestnené v priľahlých častiach mesta.

Moje úlohy pri pomoci utečencom sú mnohostranné.

Starám sa o rodiny migrantov a pomáhám im jednak pri vyplňovaní formulárov, ako aj pri hľadaní bytov a pri riešení problémov, ktoré sa pritrafia. Okrem toho ich sprevádzam, keď majú termíny na úrade cudzineckej polície, pri návšteve lekára a pri hľadaní zamestnania.

V inej veľkej obecnej ubytovni pravidelne vediem vyučovanie nemčiny pre mladých mužov z radov utečencov a som aj kontaktnou osobou pri všetkých problémoch, ktoré sa vyskytnú.

Navyše chodievam raz týždenne na našu základnú školu a učím čítať skupinu prvákov, ktorá pozostáva tak z nemeckých detí, ako aj z detí utečencov.

Pretože som sama žila mnoho rokov vo vzťahu s tureckým mužom a dodnes mám veľmi multikulturálny okruh známych, výborne poznám islamskú kultúru a viem sa pohybovať v moslimskom prostredí. Toto mi uľahčuje dobrovoľnícku prácu s utečencami. Veď veľká časť týchto ľudí pochádza z prísne moslimských štátov ako Sýria, Irak alebo Afganistan. Aj pri utečencoch z Eritrei je podiel moslimov šesťdesiat percent.

Okrem toho dlhé roky – tiež ako dobrovoľníčka – radím obeť domáceho násillia. Aj títo ľudia prichádzajú z najrozličnejších kultúrnych kruhov.

Okrem mňa sú ešte ďalší ľudia ochotní pomáhať, ktorí sa angažujú v práci s azyllantmi v rámci našej siete pomoci utečencom „Noví susedia“. Väčšina to robí s náruživou angažovanosťou a cítiť, že im osud utečencov skutočne leží na srdci. Mnohí sú aj aktívnymi členmi SPD, takže sa aj na komunálnej politickej úrovni snažíme vytvoriť dobré predpoklady pre utečencov, ktorí žijú v našom meste.

V novembri 2015 sme získali hesenskú Integračnú cenu. Sme na to hrdí. Je to dobrý pocit, ak množstvo energie, ktorú musí človek ako dobrovoľník pri pomoci utečencom zo seba vydať, aspoň nachádza spoločenské uznanie.

Často si kladiem otázku, čo by robili utečenci bez týchto početných dobrovoľníkov?

Po tom, čo sa dostali do Nemecka a dopravili ich do prijímacieho zariadenia prvého kontaktu, majú k dispozícii relatívne veľký počet ľudí, ktorí sa o utečencov starajú. No aj tu je podiel dobrovoľníckych síl vyšší než platených zamestnancov.

Väčšina prijímacích zariadení disponuje vlastnými lekármi a početnými diagnostickými prístrojmi, ako napríklad röntgenmi a ultrazvukovými prístrojmi, takže lekárska starostlivosť sa pokrýva priamo na mieste a odpadajú dlhé čakacie doby, aké sú bežné pri verejných lekároch.

Zabezpečenie stravy prebieha väčšinou cez cateringový servis, takže sa utečenci nemusia starať ani o nákup, ani o prípravu jedla.

Čistotu zariadení zabezpečujú externé upratovacie firmy.

Na rokovania s úradmi, ktoré sa nachádzajú mimo prijímacích centier, sa utečencom väčšinou poskytuje sprievod tlmočníka alebo pomocnej sily.

Postoj pracovníkov pomáhajúcich utečencom je k pomoci migrantom veľmi angažovaný a starajú sa, aby v ubytovniach prijímacieho centra poväčšine išlo všetko hladko.

Inak to ale vyzerá, keď azylanti opustia prijímacie zariadenia prvého kontaktu a presťahujú sa do obecných ubytovní. Zo dňa na deň sú náhle vydaní sami na seba v cudzej krajine, ktorej jazykom nerozprávajú. Od tohto času nie je k dispozícii podpora utečencom zabezpečovaná platenými pracovnými silami.

Bez početných dobrovoľníkov, z ktorých niektorí investujú do pomoci utečencom týždenne dvadsať a viac hodín svojho voľného času, a nedostanú za to ani cent, okrem náhrady svojich nákladov, by sa záplava ľudí, ktorí hľadajú v Nemecku bezpečie, vôbec nedala zvládnuť.

Možno je aj toto jeden z dôvodov, prečo optimistické „Zvládneme to!“ našej spolkovéj kancelárky vyvoláva výrazný brucha bôľ. A žiaľ, mnohé dobrovoľnícke organizácie sa medzičasom sťažujú na masívny pokles ochoty pomáhať.

Eufória prítomná na začiatku utečeneckej vlny vyprchala, a mnohí ľudia, ktorí sa spočiatku angažovali, si medzičasom predefinovali svoje priority. Práca, domácnosť a výchova detí im zrazu neposkytujú dostatočný priestor, ktorý by prichádzal do úvahy pre adekvátnu kontinuálnu pomoc utečencom v ich každodennom živote.

Ako autorka kníh si vychutnávam ten luxus, že môžem voľne narábať s časom, a to je aj nutné, ak chcem skutočne efektívne pomôcť. Termíny na úrade cudzineckej polície, u lekára a v centrách zamestnanosti sú takmer vždy v pracovnom čase. Navyše mi často zvoní telefón a utečenci ma prosia, aby som sa u nich nachvíľku zastavila, pretože sa zranilo dieťa, prišla pošta, ktorú treba preložiť, alebo sa vyskytli problémy so spolubývajúcimi v ubytovni.

Je naliehavo nutné výrazne zvýšiť finančné prostriedky vyčlenené na platené pracovné sily, pretože potreba pomoci v do-

hladnom čase ešte masívne vzrastie. Najneskôr vtedy, keď do Nemecka pricestujú rodinní príslušníci azylantov v rámci zlučovania rodín, sa požadovaná pomoc už nebude dať zvládnuť dobrovoľníkmi.

Pritom najväčšiu prácu máme ešte pred sebou. Keď sa formálne veci vyjasnia a utečenci sa konečne budú môcť presťahovať do súkromných bytov, začne integračný proces.

Tento nepozostáva len z toho naučiť migrantov jazyk.

Oveľa dôležitejšie je zoznámiť ich s našou kultúrou a s tu vládnucou rovnoprávnosťou muža a ženy. Toto je dôležité, aby sa stali plnohodnotnou súčasťou našej spoločnosti a aby nevytvárali ďalšie paralelné spoločnosti.

Tento aspekt mi robí veľké starosti. Pričasto som za tých mnoho rokov mojej dobrovoľníckej činnosti zažila, že najväčšiu prehru pri neúspešnej integrácii utrpia moslimské ženy a dievčatá. Žiť v slobodnom štáte so zavedenou rovnoprávnosťou, ale pritom sama trčať v štruktúre, ktorá ženským členom rodiny udeľuje rolu, ktorú sme my v Nemecku odbúrali už minimálne pred polstoročím, stavia tieto ženy a dievčatá pred veľkú výzvu, a nemálo z nich časom podľahne psychickej chorobe. Štúdia berlínskej nemocnice Charité dokonca ukázala, že mladé ženy s prevažne tureckým migračným zázemím dvakrát častejšie spáchajú samovraždu než rovnako staré nemecké dievčatá.

Aj pre mužov je enormnou záťažou toto rozštiepenie medzi dvoma kultúrami, ktoré ani nemôžu byť rozdielnejšie.

Je nenáležité a krajne naivné si myslieť, že ľudia, ktorí tu hľadajú bezpečie, odložia svoje hlboko zakorenené tradície, a predovšetkým obrazec rol, ktorý vládne vo väčšine ich domovských štátov, len preto, že teraz žijú v krajine, v ktorej je právo žien na sebaurčenie o čosi samozrejmšie.

Napriek tomu sa množstvo Nemcov tvári, akoby tieto problémy nejestvovali, resp. akoby sa pri troche dobrej vôle dali hrať vo zvládnuť.

Prečo väčšine ľudí príde tak zatažko otvorene povedať, že medzi moslimskou a kresťanskou kultúrou sú výrazné rozdiely, ktoré sa v rozhodujúcej miere odrážajú aj v každodennom živote?

Inak, než to poznáme z kresťanstva, je predsa islam pre moslimov oveľa viac než len náboženstvo. Je to rozsiahla životná koncepcia, ktorá nielenže jasne definuje všedný život a roly členov rodiny. Islam je navyše aj výraznou súčasťou politiky a spoločenského poriadku.

To samé o sebe ešte netreba hodnotiť negatívne, ale len ten, kto to pochopí, môže zvládnuť zaoberať sa tematikou trvalej integrácie. Nepostačuje totiž len klásť na utečencov požiadavky a očakávať, že sa tu v plnej miere podrobia našej kultúre, nášmu spôsobu života a našej ústave, pretože táto v súčasnosti už v širokom rozsahu koliduje s predstavami koránu.

Spomínanú skutočnosť nemožno ignorovať a pri integračnej práci, ktorá pred nami stojí, bude najväčšou prekážkou, ktorú treba prekonať.

Na jednej strane som pri svojej práci s utečencami zažila veľkú vďačnosť zo strany záujemcov o azyl, ktorí majú spoločné jedno, nech už sem prišli z akýchkoľvek dôvodov: Títo ľudia sú radi, že sa dostali do Nemecka.

Vidím však aj konflikty, v ktorých sa utečenci od svojho príchodu do Nemecka nachádzajú. Problémy sa obzvlášť týkajú žien a dievčat. Niekedy sú to také malicherné veci, ako zvítanie sa u lekára, ktorý, prirodzene, vystiera ruku, aby ju na privítanie podal aj ženám – pacientkam, čo u moslimských žien vyvoláva čistý odpor. Zriedkakedy uchopia ponúknutú ruku a mnohokrát má lekár napísané v tvári, že sa ho táto situácia nepríjemne dotkla.

K iritácii vedie aj často tvrdošíjný odpor mužov voči tomu, aby ich prehliadala lekárka. Nemecké lekárky na to nie sú zvyknuté, že muž popiera ich kvalifikovanosť z dôvodu pohlavia a odmieta, aby ho ošetrili.

Na základe toho často utečencom pripisujú nevďačnosť, pri tom oni sa len správajú tak, ako je to v ich kultúre obvyklé. Aj opísaný vzorec správania má pôvod v pravidlách koránu, a oveľa viac než navštevovanie predpísaných integračných kurzov je žiaduce, aby sa u utečencov dosiahla zmena zmýšľania. Toto je, mimochodom, jedna z tém, ktorá mi u našich politikov v debatách najväčšmi chýba.

Nestačí stále ako na modlitebnom mlynčeku opakovať, že „to zvládneme“, a pritom obyvateľstvu ani slovíčkom nevysvetliť, *ako* to teda zvládneme.

Spomínaná nedostatočná transparentnosť našej utečeneckej politiky napokon vytvára v nemeckom obyvateľstve len neistotu. Rovnako ostávajú v neistote aj utečenci a majú veľký strach o svoju budúcnosť.

Väčšina utečencov sú muži, ktorí zanechali vo svojom domove ženu a väčšinou aj deti v nádeji, že ich čo možno najrýchlejšie vezmú k sebe. To je všeobecne známe a potvrdzuje sa to v mnohých rozhovoroch, ktoré som s utečencami viedla ja a rovnako aj početní dobrovoľníci po celom Nemecku.

Správy z médií hovoria o následnom príchode členov rodín v rozsahu šesť až osem členov rodiny na jedného utečenca. Považujem tieto odhady za seriózne. Presnejšiu prognózu bude však možné vytvoriť až potom, keď sa zaregistrujú všetci záujemcovia o azyl a obsiahnu sa bezo zvyšku všetky údaje. To ešte chvíľu potrvá, pretože hoci spolkový úrad pre migráciu vyškolil v krátkych intenzívnych kurzoch 2 000 ľudí na pracovníkov rozhodujúcich o udelení azylu, ešte vyše 300 000 žiadostí o azyl čaká na spracovanie a koniec utečeneckej vlny je v neohľadne.

Iste to však bude niekoľko miliónov ľudí, ktorí chcú tu v Nemecku nájsť nový domov. So zohľadnením skutočnosti, že sme v posledných desaťročiach už v otázke úspešnej integrácie pri podstatnej časti tu žijúcich cudzincov zlyhali – v niektorých prípadoch žalostne –, pripadá mi, s ohľadom na najväčší počet ľudí, ktorí prišli v krátkom čase do Nemecka, zatažko uveriť, že sa to teraz podarí lepšie. Tento názor, mimochodom, zastáva aj prevažná väčšina mojich priateľov a známych s migračným pozadím. Je pritom jedno, či pochádzajú spomedzi Turkov, Arménov, Rusov alebo Tunisianov. Takmer všetci pochybujú, že sa nám podarí vytvoriť trvalé a dobré spolužitie bez toho, aby sme rýchlo nenarazili na hranice rozdielného ponímania života.

Touto knihou vám chcem poskytnúť nefiltrovaný náhľad do mojej každodennej práce s utečencami vrátane všetkých pozitívnych a negatívnych aspektov.

Možno na konci knihy budete chápať, prečo zastávam názor, že túto utečeneckú krízu nezvládneme prekonať tak, aby to bolo úspešné, vzhľadom na všetkých zúčastnených, hoci som vo svojej podstate optimistom.